

ABORDĂRI TEORETICE PRIVIND NOȚIUNEA, CONȚINUTUL, CARACTERELE ȘI LIMITELE JURIDICE, ELEMENTE INDISPENSABILE ALE DEFINIRII DREPTULUI DE MEDIERE

Prof. univ. Eugenia COJOCARI,

doctor habilitat în drept

Drd. Corneliu TUNI,

Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”

Medierea a intrat în viața cetățenilor Republicii Moldova pe neobservate încă din anul 2007, când a fost adoptată prima Legea Republicii Moldova nr.134/14.06.2007 cu privire la mediere¹[1], abrogată prin legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere²[2] și cu toate acestea până în prezent deși sunt peste 100 de mediatori nu se văd rezultate îmbucurătoare. Care sunt acele momente negative care stopează emplementarea acestui proces? Înainte de a răspunde la această întrebare să mai încercăm odată, să pătrundem în esența acestei noțiuni deși încercări de felul acesta au fost făcute, cei

drept majoritatea autorilor publicațiilor³[3, p.12] sau referit la emolentarea ei în diferite domenii, noi ne vom referi la domeniul privat.

Cuvântul „mediere”, înainte de a fi un cuvânt de origine latină (medium, medius, mediator) pare a fi fost utilizat de către Romani, în particular, pentru cuvântul *mediteranean*. Ei ar fi putut utiliza acest cuvânt prin asociere de idei pentru numele unei țări dispărute Media, stat vecin cu teritoriile vechii Perșii, devenite actualmente Iran. În același timp, cuvântul *medialanon* desemna în Galia celtică centrul unui teritoriu. Astfel, posibil ca această rădăcină *medi* să fie de origine celtică [4, p. 381]⁴. Deși nașterea, formarea definitivă a cuvântului este identificabilă în jurul secolului XIII, pentru a desemna o

---

¹ Legea Republicii Moldova nr. 134/14.06.2007 cu privire la mediere //Monitorul Oficial 188-191/730, 07.12.2007, - abrogată

² Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere: în Monitorul Oficial Nr. 224-233 art Nr: 445 Data intrării in vigoare: 21.08.2015 în continuare succint Legea nr.137

---

³ Cojocari E. Medierea - modalitate alternativă de soluționare a conflictelor //Revista Națională de Drept 10-11/12, 2011

⁴ Dicționar Enciclopedic „Hachette”. - Paris: Livre Hachette, 2004.

intervenție umană între două părți, totuși în varianta sa actuală și în formă imprimată, cuvântul „mediere” a apărut pentru prima dată în enciclopedia franceză din anul 1694 („mediation”).

Termenul „*mediere*” este utilizat în unele acte normative în alte sensuri decât cel utilizat în *Legea cu privire la mediere*, ceea ce ar putea crea confuzii și ar compromite perceperea corectă a acestui termen cheie: medierea muncii cu sens de intermediere – termen utilizat în multe acte normative naționale⁵; medierea în domeniul vămuirii efectuată de către brokerul vamal⁶[6].

Actuala Lege a Republicii Moldova, nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere, în art.2 vine cu o noțiune care definește medierea, drept o modalitate de soluționare alternativă a litigiilor pe cale amiabilă, în cadrul unui proces structurat, flexibil și confidențial, cu asistența unui sau mai multor mediatori⁷[7]. Deci, în cercetările ce urmează vom ține cont de această definiție.

---

⁵ Legea nr. 297 din 24.02.99 cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, Legea nr. 102 din 13/03.2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, etc.

⁶ Legea nr. 280 din 14.12.2007 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, legea nr. 1 din 17.02.2005 pentru modificarea și completarea unor acte legislative / completarea Codului vamal art. 164 (1).

⁷ Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere: în Monitorul Oficial Nr. 224-233 art Nr: 445 Data intrării în vigoare: 21.08.2015

Tot odată vom ține cont de principiile care sunt expres prevăzute în art. 4 al legii citate care sunt:

- a) participarea benevolă la mediere;
- b) confidențialitatea;
- c) libera alegere a mediatorului;
- d) egalitatea părților în proces;
- e) independența, neutralitatea și imparțialitatea mediatorului;
- f) flexibilitatea procesului de mediere.

Analizând aceste principia, observăm că unele din ele sunt mai specifice față de principiile procedurii civile. Astfel de exemplu, principiul confidențialității, stă la baza examinării tuturor litigiilor prin mediere spre deosebire de principiul prevăzut de articolul 23 al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova care accentuează caracterul public al dezbaterilor judiciare⁸[8]. Principiul confidențialității este reglementat foarte minuțios de Legea medierii nr. Astfel, **articolul 6 al legii nr.137, accentuează că:**

(1) *Procesul de mediere nu este public, cu excepția cazului în care părțile au convenit altfel.*

(2) *Mediatorul este obligat să respecte confidențialitatea informației aflate până la începerea și/sau în cadrul procesului de mediere, precum și după suspendarea sau încetarea activității de mediator. Mediatorul este obligat să atenționeze participanții la procesul de*

---

⁸ Codul de procedură civilă al Republicii Moldova adoptat prin legea nr. 225, din 30.05.2003, republicat la 21.06.2013: în Monitorul Oficial, Nr. 130-134, art Nr: 415

mediere asupra obligației de păstrare a confidențialității informației, fiind în drept, după caz, să solicite semnarea unui acord sau a unei clauze de confidențialitate.

(3) În procesul medierii, mediatorul nu are dreptul să divulge informațiile de care a luat cunoștință în decursul sesiunilor separate cu părțile și nu are dreptul să discute asemenea informații cu cealaltă parte fără acordul părții vizate.

(4) În cazul în care litigiul supus medierii prezintă aspecte dificile, mediatorul, cu acordul părților, poate să solicite punctul de vedere al unui sau al mai multor specialiști în domeniul respectiv.

(5) Mediatorul nu este obligat să respecte confidențialitatea informației de care ia cunoștință în cadrul procesului de mediere atunci când divulgarea informației are drept scop protejarea interesului superior al copilului sau prevenirea și/sau curmarea unei infracțiuni, cu excepția situațiilor prevăzute la art. 276 din Codul de procedură penală, fapt despre care mediatorul este obligat să sesizeze autoritățile competente.

Articolul 7 al Legii citate, vine chiar cu norme imperative de interdicere a divulgării informației audierii participanților la procesul de mediere.

(1) În scopul asigurării confidențialității procesului de mediere, părțile, mediatorul sau oricare altă persoană care a participat la procesul de mediere nu poate divulga și nu poate invoca în alt proces de mediere, în instanța de judecată sau arbitraj ori în afara unui proces informațiile de care a luat cunoștință în cadrul procesului de mediere sau în legătură cu acesta. Este interzisă, de asemenea, divulgarea următoarelor informații:

a) propunerea unei părți de a iniția procesul de mediere sau exprimarea acordului unei părți de a participa la procesul de mediere;

b) opiniile sau propunerile enunțate de către una dintre părți cu privire la o eventuală soluționare amiabilă a litigiului;

c) declarațiile făcute de către o parte în cadrul procesului de mediere;

d) exprimarea acordului unei părți de a accepta propunerile înaintate de către mediator;

e) actele întocmite exclusiv în scopurile procesului de mediere.

(2) Prin derogare de la prevederile alin. (1), divulgarea informației confidențiale este permisă, prin acordul scris al părților, în cazul în care aceasta este necesară în cadrul procedurilor legale privind executarea drepturilor care rezultă din tranzacție.

Cu consimțământul scris al părților, mediatorul este în drept să facă declarații în favoarea acestora, însă darea declarațiilor, în aceste cazuri, exclude participarea lui ulterioară în procesul de mediere.

(4) În scopul asigurării confidențialității procesului de mediere, în temeiul și în condițiile legii, mediatorul și participanții la mediere nu pot fi audiați în privința faptelor sau actelor de care au luat cunoștință în cadrul procesului de mediere. Ca excepție, în condițiile art. 6 alin. (5), mediatorul poate fi chemat în calitate de martor⁹.

---

⁹ Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere: în Monitorul Oficial Nr. 224-233 art Nr: 445 Data intrării in vigoare: 21.08.2015

Medierea este pe lângă un proces confidențial și un promotor al unui control efectiv mai mare asupra rezultatelor dezbatărilor (*outputuri*), delegând părților responsabilitatea de a fi creativi în identificarea și explorarea opțiunilor pentru o înțelegere cât mai rapidă și optimă. În acest sens, medierea este un proces bine organizat și centrat pe cei care își doresc să joace un rol continuu activ în decizia asupra finalității soluționării, și anume pentru că medierea oferă oportunitate pentru ambele părți sau reprezentanții acestora să discute în modul cel mai direct asupra subiectelor și soluțiilor alternativ posibil.

Medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului și aceasta trebuie să se desfășoare în condiții de siguranță deplină atât pentru mediator, cât și pentru părți.

Pentru a intra în esența definiției sintetice a medierii oferite mai sus care, de altfel, se regăsește conceptual în întregime în textul proiectului de lege privind medierea în cauze civile, este binevenită o abordare structuralistă a acesteia. În așa mod putem diferenția următoarele *elemente de conținut* ale definiției legale:

1. Medierea - modalitate amiabilă de soluționare a litigiilor. Acest element indică din start că recurgerea la această metodă va avea drept scop păstrarea relațiilor pașnice și constructive între părți. Un alt moment important este că această modalitate amiabilă este una facultativă și alternativă, pentru care părțile pot opta benevol în afara unui proces judiciar sau inclusiv după

intentarea acestuia, în orice fază. Medierea nu poate constitui, deci, obiectul nici unei impuneri.

2. Părțile, alături de mediator, au calitatea de subiecți ai medierii. Relația care se stabilește între aceștia în demersul medierii este cu adevărat una diferită și bazată pe încredere mutuală. Rolul fiecăruia dintre subiecți este unul permanent activ și circulant. Iar mediatorul, spre deosebire de judecător, arbitru nu își impune decizia sa părților, aceasta fiind prin excelență creația lor proprie¹⁰[10].

Din cele expuse ajungem la concluzia că medierea drept metodă alternativă de soluționare a litigiilor, dispune de multe principii și caractere specifice, ce o deosebește de alte proceduri de examinare a litigiilor.

Cercetările empirice la acest articol sugerează că evaluarea eficienței sistemului SAL în raport cu beneficiile economice produse pentru sistemul judecătoresc și/sau pentru litigianți este o sarcină dificilă și implică analiza unui set de factori cum ar fi timpul, resursele umane, financiare etc., iar relevanța concluziilor depinde de calitatea studiilor.[11]¹¹ Totuși, economisirea substanțială a timpului este unul din beneficiile evidente ale medierii (prin

---

¹⁰ M. Bordian-Postolachi, O. Gaivas. Medierea civilă între dimensiunea legală și cea conceptuală (prin prisma principiilor medierii civile). „*Legea și viața*”, 2007, nr.9, pag.33

¹¹ Stacey Keare, Reducing the Costs of Civil Litigation, <http://www.uchastings.edu/public-law/plri/fal95tex/adr.html>

mediere cauza se soluționează de 10-15 ori mai rapid decât prin litigare), după care urmează și date privind anumite economisiri directe de resurse bănești.[12]¹² Concluziile privind beneficiile medierii sunt deduse prin aplicarea diverselor metode, inclusiv compararea costurilor aferente soluționării unui litigiu pe cale amiabilă și a costurilor de litigare a aceluiași litigiu. În acest context, unul din studiile recente realizate în cadrul UE confirmă că medierea este eficientă chiar și la cea mai mică rată de succes a medierii.[13]¹³

Intervențiile recente de ordin legislativ în Italia adoptate la propunerea ministrului de justiție care prevăd medierea obligatorie a litigiului înainte de inițierea procesului judiciar urmăresc scopul de a combate congestia în curți (în 2010 pe rolul instanțelor erau 5.4 mln dosare civile), de a reduce durata proceselor (mediu 8 ani la

caz) și de a elimina anual 1 000 000 de litigii din instanțe.[14]¹⁴

Guvernul Irlandei anticipează economisiri de circa 200 mln de Euro din banii publici drept urmare a evitării proceselor judiciare în procedura administrativă.[15]¹⁵

Data fiind practica modestă a experienței de soluționare a litigiilor prin mediere în Republica Moldova sunt disponibile studii empirice la fel de modeste privind eficiența medierii, care susțin concluziile general acceptate despre potențialul medierii de a contribui la economisirea resurselor financiare și umane necesare exercitării actului justiției. La etapa actuală este disponibil studiul efectuat de către Institutul de Reforme Penale care analizează aspectul costuri-beneficii în cadrul medierii penale. Astfel, conform raportului privind activitatea instanțelor judecătorești pentru anul 2008, publicat de Ministerul Justiției, sarcina medie lunară a unui judecător constituia 55,76 cauze, sarcina medie lunară în instanțele de fond

---

¹² The Cost of Non ADR: Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation: Survey *Funded by the European Union Implemented by a consortium led by ADR Center, Rome, 9th June 2010*

¹³ Quantifying the cost of not using mediation - a data analysis; Document requested by the by the European Parliament's Committee on Legal Affairs, April 2011; <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201105/20110518ATT19592/20110518ATT19592EN.pdf>;

http://www.adrcenter.com/jamsinternational/civil-justice/Survey_Data_Report.pdf;

---

¹⁴ Giuseppe de Palo and Leonardo D'Urso, Explosion or Bust? Italy's New Mediation Model Targets Backlogs to 'Eliminate' One Million Disputes, Annually, *Alternatives To the High Cost of Litigation*, Vol. 28 No. 4 APRIL 2010, p.93-94

¹⁵ The Cost of Non ADR: Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation: Survey *Funded by the European Union Implemented by a consortium led by ADR Center, Rome, 9th June 2010*

în anul 2008 constituind 88,7 cauze¹⁶[16]. Numărul mediu de martori audiați în instanță în cazurile pasibile de mediere în care părțile nu s-au împăcat este de 3,25 pentru un caz. Dacă e să extrapolăm această cifră pentru toate cazurile și dacă presupunem că costul aproximativ al chemării și audierii în instanță a unui martor este de 80 lei, atunci numai din reducerea cheltuielilor pentru martori în instanța de fond anual s-ar economisi cel puțin în jur de 100 mii lei. Dacă ținem cont și de alte numeroase cheltuieli existente în cadrul unui proces judiciar (inclusiv și cheltuielile de judecată în căile de atac) și mai ales actele efectuate la urmărirea penală atunci concluzionăm că aceste cheltuieli depășesc vizibil costurile procedurii de mediere.

În afară de economii de bani, folosirea medierii aduce cu sine și o reducere din timpul necesar pentru soluționarea unei cauze, ceea ce iarăși comportă anumite economii financiare. Durata medie a soluționării dosarelor este de 573 zile ceea ce este de aproximativ 20 de ori mai mare decât în cazul medierii. Procesul de mediere cu tot ce implică acesta se termină în maximum 7 zile în aproximativ 30% din toate cazurile. În 70% (aici se includ cele 30% indicate anterior) de

cazuri medierea se termină în maximum 3 săptămâni. [17]¹⁷

Mai puțină informație avem despre eximinarea alternativă a litigiilor din domeniul dreptului privat în Republica Moldova. În majoritatea statelor Europene ministerele de justițivăie sunt autoritățile responsabile de elaborarea și implementarea a mecanismelor politice de medierii de **soluționare a litigiilor**. În 2001 Guvernul Portugaliei a creat în cadrul Ministerului de Justiție un departament (cabinet) dedicat exclusiv SAL ('GRAL'). [18]¹⁸

În Franța, spre exemplu, unde practicile de mediere a cauzelor civile au fost legiferate încă în 1996, nu există vreo instituție specială care s-ar preocupa de reglementarea medierii și a mediatorilor¹⁹[19], în schimb sectorul asociativ al practicienilor în mediere este activ în promovarea calității serviciilor profesioniste de mediere. [20]²⁰ O astfel de instituție nu a

---

¹⁷ Raport 2010 IRP - Medierea penală în Republica Moldova

¹⁸ Editor Richard Clark, The Dispute Resolution Review, April 2011, Portugal, http://www.csassociados.pt/xms/files/PUBLICACOES/The_Dispute_Resolution_Review_-_Third_Edition_-_Portugal.pdf m

¹⁹ France, Developper la mediation dans le cadre de l'Union europeenne, Étude adoptée par l'Assemblée générale du Conseil d'État le 29 juillet 2010: <http://www.mediationweb.info/upload/rapport%20conseil%20d%20etat.pdf>

²⁰ Centre de Médiation et d'Arbitrage de Paris:<http://www.mediationetarbitrage.com/in>

---

¹⁶ Raport 2010 IRP - Medierea penală în Republica Moldova
100

fost creată în Italia unde Ministerul Justiției are atribuții privind ținerea registrului prestatorilor de servii de mediere și a instituțiilor ce organizează cursuri de formare profesională în domeniul medierii. [21]²¹ La fel, legea Lituaniei nu prevede crearea unei structuri speciale de reglementare a medierii.

Pentru Statele Unite ale Americii este caracteristic înființarea unor oficii în cadrul consiliilor judiciare statale, pe lângă Curțile Supreme, precum și în cadrul curților, care elaborează și implementează politicile ce țin de soluționarea alternativă a disputelor ce fac obiectul cauzelor transmise spre soluționare instanțelor de judecată, stabilesc criteriile și condițiile de antrenare a specialiștilor în această activitate. Astfel de oficii funcționează și în cadrul structurilor administrației de stat. Instituirea competenței instituțiilor din cadrul sistemului judecătoresc de a administra scheme SAL în cadrul procedurii civile este caracteristică pentru Slovenia [22]²² și Belarus [23]²³.

[terne.php?page=8&niveau=1](http://www.mediationweb.info/83-lacademie-de-la-mediation.htm); Académie de la Médiation: <http://www.mediationweb.info/83-lacademie-de-la-mediation.htm>; La Fédération Nationale de la Médiation Familiale: http://www.mediation-familiale.org/fenamel/Missions_Activites.asp

²¹ http://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1.wp

²² ADR Office, District Court of Ljubljana: www.sodisce.si/okrolj/default.asp?id=918

²³ О внесении дополнений и изменений в некоторые кодексы Республики Беларусь

În concluzie, considerăm că ajustarea Codului civil, a cadrului legal privind procesul civil și a altor legi la necesitățile medierii este un factor de importanță majoră atât pentru înrădăcinarea trainică a medierii în sistemul de drept național, cât și pentru asigurarea în permanență a funcționării eficiente a acestei instituții. Aceste reglementări conexe au funcția de a asigura finalitatea procesului de mediere.

по вопросам совершенствования хозяйственного судопроизводства, 10 января 2011 года, № 241 – 3. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь от 15 декабря 1998 года в редакции Закона Республики Беларусь от 6 августа 2004 года, «ГЛАВА 17 ПРИМИРИТЕЛЬНАЯ ПРОЦЕДУРА В СУДОПРОИЗВОДСТВЕ.

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova nr.134/14.06.2007 cu privire la mediere //Monitorul Oficial 188-191/730, 07.12.2007, - abrogată
2. Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere:în Monitorul Oficial Nr. 224-233 art Nr: 445 Data intrării in vigoare: 21.08.2015 în continuare succinct Legea nr.137
3. Cojocari E. Medierea - modalitate alternativă de soluționare a conflictelor //Revista Națională de Drept 10-11/12, 2011
4. Dicționar Enciclopedic „Hachette”. - Paris: Livre Hachette, 2004.
5. Legea nr. 297 din 24.02.99 cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, Legea nr. 102 din 13/03.2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă,etc.
6. Legea nr. 280 din 14.12.2007 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, legea nr. 1 din 17,02.2005 pentru modificarea și completarea unor acte legislative / completarea Codului vamal art. 164 (1).
7. Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere:în Monitorul Oficial Nr. 224-233 art Nr: 445 Data intrării in vigoare: 21.08.2015
8. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova adoptat prin legea nr. 225,din 30.05.2003, republicat la 21.06.2013: în Monitorul Oficial, Nr. 130-134, art Nr: 415
9. Legea nr.137 din 03.07.2015 cu privire la mediere:în Monitorul Oficial Nr. 224-233 art Nr: 445 Data intrării in vigoare: 21.08.2015
10. M. Bordian-Postolachi, O. Gaivas. Medierea civilă între dimensiunea legală și cea conceptuală (prin prisma principiilor medierii civile). "Legea și viața", 2007, nr.9, pag.33
11. Stacey Keare, Reducing the Costs of Civil Litigation, <http://www.uchastings.edu/public-law/plri/fal95tex/adr.html>
12. The Cost of Non ADR: Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation: Survey Funded by the European Union Implemented by a consortium led by ADR Center, Rome, 9th June 2010
13. Quantifying the cost of not using mediation - a data analysis; Document requested by the by the European Parliament's Committee on Legal Affairs, April 2011; <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201105/20110518ATT19592/20110518ATT19592EN.pdf>; http://www.adrcenter.com/jamsinternational/civil-justice/Survey_Data_Report.pdf;
14. Giuseppe de Palo and Leonardo D'Urso, Explosion or Bust? Italy's New Mediation Model Targets Backlogs to 'Eliminate' One Million Disputes, Annually, Alternatives To the High Cost of Litigation, Vol. 28 No. 4 APRIL 2010, p.93-94
15. The Cost of Non ADR: Surveying and Showing the Actual Costs of Intra-Community Commercial Litigation: Survey Funded by the European Union Implemented by a consortium led by ADR Center, Rome, 9th June 2010
16. Raport 2010 IRP - Medierea penală în Republica Moldova. irp.md/uploads/files/2014-04/1396961866_medierea-in-cauzele-penale.pdf

17. Raport 2010 IRP - Medierea penală în Republica Moldova. irp.md/uploads/files/2014-04/1396961866_medierea-in-cauzele-penale.pdf
18. Editor Richard Clark, The Dispute Resolution Review, April 2011, Portugal,
http://www.csassociados.pt/xms/files/PUBLICACOES/The_Dispute_Resolution_Review_-_Third_Edition_-_Portugal.pdf m
19. France, Developper la mediation dans le cadre de l'Union europeenne, Étude adoptée par l'Assemblée générale du Conseil d'État le 29 juillet 2010:
<http://www.mediationweb.info/upload/rapport%20conseil%20d%20etat.pdf>
20. **Centre de Médiation et d'Arbitrage de Paris:** <http://www.mediationetarbitrage.com/interne.php?page=8&niveau=1>; Académie de la Médiation: <http://www.mediationweb.info/83-lacademie-de-la-mediation.htm>; La Fédération Nationale de la Médiation Familiale: http://www.mediation-familiale.org/fenamel/Missions_Activites.asp
21. http://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1.wp
22. ADR Office, District Court of Ljubljana: www.sodisce.si/okrolj/default.asp?id=918
23. О внесении дополнений и изменений в некоторые кодексы Республики Беларусь по вопросам совершенствования хозяйственного судопроизводства, 10 января 2011 года, № 241 – З.Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь от 15 декабря 1998 года в редакции Закона Республики Беларусь от 6 августа 2004 года, «ГЛАВА 17 ПРИМИРИТЕЛЬНАЯ ПРОЦЕДУРА В СУДОПРОИЗВОДСТВЕ.